

Irja Kilpeläinen: Äitivainajan kieli

Adventtikalenterin luukku II adventtisunnuntaina
4.12.2016, Talvikynttilät 1961

Olin kiertänyt suurta sairaalaa, joka olisi voinut olla kokonainen kaupunki. Se ei liene ainoa laatuaan Yhdysvalloissa, mutta eräs suurimpia kuitenkin. Asukkaina oli 10.000 mielisairasta ja heidän hoitohenkilökuntansa. Näin suuria saleja, joissa oli puolisensataa melkein nukkuvaa vanhusta. Heistä liioittelematta saattoi käyttää sanontaa puolikuollut — he olivat tältä elämältä kokonaan kuolleita. Näin toisia saleja, joissa oli hiukan parempia vanhuksia: he leikkivät nukeilla, lauloivat lauluja kuin lapset, piirittivät sairaalan luterilaisen papin, jonka kanssa kuljin. Heistä pidettiin varmasti hyvää huolta. Näin myös nuorempien ja terveempien osastoja, joissa oli kauniita värejä, kukkia, ohjelmaa.



*Irja Kilpeläisen kirjoitus
vuoden 1961 Talvikynttilöissä.*

Mutta kaiken yllä oli ahdistava tunne laitoksen suuruudesta. Miltä tuntuisi olla potilas n:o 9872? Myös seurakuntana tällainen laitos on lamauttavan suuri. Katolisia, juutalaisia ja ei-kirkollisia oli yhteensä noin 3000, mutta lähes 7000 henkeä oli kahdella protestanttisella papilla, joista toinen oli anglikaani, toinen luterilainen.

Ennen junani lähtöä keskustelimme pastorin kanssa hänen työstään toimistossa, joka sijaitsi aivan erään vanhusten osaston läheisyydessä.

Äkkiä pastori kysyi:

- Haluaisitteko kenties tavata jonkun suomalaisen, jos tässä rakennuksessa sattuisi olemaan?

Hän vei minut huoneeseen, jossa oli kortisto. Selasin umpimähkään niitä nimiä, jotka tavallisesti esiintyivät jokaisessa puhelinluettelossa: ...Aho, Ahonen, Maki (Mäki), Makinen (Mäkinen), Virtanen ja eräitä muita. Tuossa oli nimi, joka varmasti oli suomalaista juurta, vaikka ä:t ja ö:t ovatkin täällä muuttuneet a:ksi ja o:ksi. Pastori lähti etsimään mainittua potilasta ja palasi hetken kuluttua taluttaen vanhaa, hyvin laihaa, vapisevaa ja heikosti kulkevaa miestä, jonka katse oli haparoiva ja epävarma. Tervehdin suomeksi.

Silmänräpäyksessä katse muuttui, hän näki minut ja vastasi selvällä pohjalaismurteella:

- Puhutte suomea! Tottahan minä suomea osaan.

Pastori jätti meidät kahden. Vanhuksen ilolla ei tuntunut olevan rajoja. Hän kertoi tarinansa: Jostakin syystä — järjettömästä nuoren miehen päähänpistosta — hän oli jättänyt työnsä kotikylän meijerissä ja lähtenyt tänne merien taakse lähes viisikymmentä vuotta sitten. Tämä on kova maa, kun tänne tulee kieltä taitamattomana. Hänellä oli aluksi niin ikävä kotiin, että oli ihan sairas. Mutta eihän pohjalainen lähde takaisin, ellei ihan kuolema ole edessä — kuka olisi kehdannut mennä kotiin, kun kerran oli lähtenyt. Vähitellen elämä alkoi sujua, varsinkin sitten, kun hän oli perustanut

perheen. Tietysti vaimokin oli suomalainen, Pohjanmaalta hänkin. Yksi tytär heillä oli. Hänestä on tullut amerikkalainen, mutta sehän on luonnollista.

- Odotin, että vaimo tulisi hakemaan kotiin, mutta ei ole tullut. En osaa laskea, koska hän täällä viimeksi kävi. Ei kai vain liene sairas?

Vanhus kertoi, miten hän oli tullut sairaalaan kovan päänsäryn vuoksi. Nyt se oli parannettu ja nyt hän olisi halunnut päästä kotiin.

Katsoin hänen kovin heiveröistä olemustaan ja aavistin, että tämä hänen toiveensa ei varmaan koskaan toteutuisi. Ties vaikka vaimokin jo olisi kuollut. Vanhuksen muisti saattoi sillä kohden pettää.

Hän kertoi vaivattomasti ja eloisasti. Äkkiä hän nousi ja alkoi kävellä minua kohti. Sain auttaa hänet jälleen istumaan. Hän ojensi kuitenkin kätensä ja sanoi onnellisena:

- Te puhutte äitivainaan kieltä. Ihan enkelin kieltä se on. Puhukaa nyt taas. Mitä te täällä sairaalassa teette?

Kerroin, että olin tullut tapaamaan sairaalan pastoria ja että itsekin olin valmistumassa samanlaiseen työhön Suomessa.

- Niin pappi, muistan minä kotiseurakunnan papit. Muistan rippi-isänikin. Muistatteko kotikirkkoni?

- Muistan, olen nähnyt teidän kirkkonne.

Vanhus heltyi itkemään.

- Lähettikö kukaan minulle terveisiä?

- Lähettti piispa.

Itseenikin hymyilytti tämä äkillinen ajatus, joka välähti päähäni. Olinhan saanut Helsingin piispalta niin laajat terveiset vietäviksi, että niitä saattoi tässä tapauksessa käyttää!

- Piispako lähetti minulle. Voi, mitä iloa! Ja te sanotte ne terveiset ihan enkelin kielellä. Puhukaa vielä!

Me puhelimme vielä hetken. Puhuimme Pohjanmaan lakeuksista, kirkoista, ihmisistä. Jonkin vanhan virrenkin vanhus muisti.

Hetken kuluttua avasi mieshoitaja oven ja pysähtyi hämmästyneenä katsomaan meitä.

- Mr. M. puhuu teille, sanoi hän minulle englanniksi.

- Ettekö te puhu näille ihmisille? kysyin vanhukselta.

- Minulta on jo aikoja sitten loppunut kaikki sanottava heille, sanoi mies vähän hymyillen. -Mitä minä heille sanon? Ruokani saan ilmankin. Ei minulla ole mitään asiaa kenellekään. Mutta äitivainaan kieltä puhun teille.

Sanoimme sitten hyvästi ja vanhus palasi hoitajansa kanssa huoneeseensa. Pastori, joka palasi myös siihen, keskusteli hetken hoitajan kanssa.

Suomalaisvanhus oli ollut niin kauan puhumatta, että sairaalassa oli laskettu hänet sellaisten jakomielitautisten joukkoon, joiden kaikki kosketus todellisuuteen on katkennut.

Pitkän aikaa näin mielessäni tämän pohjalaisen vanhuksen onnelliset kasvot. Todennäköisesti hän seuraavana päivänä piti käyntiäni vain unena. Mutta hän oli saanut puhua kodistaan, puhua lapsuutensa kieltä, saada piispan terveiset.

Paljon merkitsee kotimaa ja kotikieli. En voinut olla ajattelematta, että Amerikan suurissa sairaaloissa on varmaan monia, jotka joutuvat eristyneisyyteen vain siksi, että kukaan ei voi lähestyä heitä heidän omalla kielellään — äitivainaan kielellä.